

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр
на тему:

Соціокультурні аспекти гібридних загроз

Виконав:

студент II курсу магістратури,
група МКД-11-23з
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»

Красін Данило Сергійович

Науковий керівник:

доктор культурології, професор

Копієвська Ольга Рафаїлівна

Рецензент:

кандидат культурології, професор
Київського національного
університету культури і мистецтв

Поліщук Людмила Олександрівна

Допущено до захисту:

протокол засідання кафедри

№ 4 від 20 листопада 2024 р.

в.о. завідувача кафедри артменеджменту
та івент-технологій

_____ **Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА**

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Красін Д.С. Соціокультурні аспекти гібридних загроз. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Об'єкт дослідження – гібридні загрози.

Предмет дослідження – соціокультурні практики як освітньо-дозвілевий інструментарій для розуміння та реагування на гібридні загрози та виклики.

Мета роботи - дослідити особливості гібридних загроз через теоретичні концепції та соціокультурні практики.

У кваліфікаційній роботі досліджено дослідити основні теоретичні підходи до поняття «гібридні загрози», «гібридні виклики». Автор осмислює основні теоретичні підходи до вивчення соціокультурних аспектів гібридних загроз вченими НАКККіМ, наводить приклади соціокультурних практик як освітньо-дозвілевий інструментарію для розуміння та реагування на гібридні загрози та виклики. Актуальність теми розкривається через дослідження багатовимірного характеру гібридних загроз українськими вченими (істориками, соціологами, економістами, політологами, психологами, педагогами, управлінцями, культурологами) до їх міждисциплінарного вивчення та осмислення на різних науково-дослідних рівнях та заходах. Практична частина дослідження є перспективною для соціокультурної сфери. Зазначені в роботі соціокультурні практики, висновки можуть бути використані у практичній діяльності закладами культури (бібліотеками, музеями, центрами культурних послуг, різними клубними закладами тощо) в створенні різноманітних івентів, метою яких є популяризація знань про гібридні загрози, їх розуміння, випередження та протистояння.

Ключові слова: гібридні загрози, соціокультурна сфера, освітньо-дозвілєва практика.

ANNOTATION

Krasin D.S. Sociocultural aspects of hybrid threats. – Qualification work in the form of a manuscript.

Object of research – hybrid threats.

Subject of research – sociocultural practices as an educational and permissive toolkit for understanding and responding to hybrid threats and challenges.

The purpose of the work is to investigate the features of hybrid threats through theoretical concepts and sociocultural practices.

The qualification work explores the main theoretical approaches to the concepts of “hybrid threats”, “hybrid challenges”. The author analyzes the main theoretical approaches to the study of sociocultural aspects of hybrid threats by scientists of the National Academy of Sciences of Ukraine, gives examples of sociocultural practices as an educational and permissive toolkit for understanding and responding to hybrid threats and challenges. The relevance of the topic is revealed through the study of the multidimensional nature of hybrid threats by Ukrainian scientists (historians, sociologists, economists, political scientists, psychologists, teachers, managers, cultural scientists) to their interdisciplinary study and understanding at various research levels and events. The practical part of the study is promising for the socio-cultural sphere. The socio-cultural practices and conclusions indicated in the work can be used in the practical activities of cultural institutions (libraries, museums, cultural service centers, various club institutions, etc.) in creating various events aimed at popularizing knowledge about hybrid threats, their understanding, anticipation and confrontation.

Keywords: hybrid threats, socio-cultural sphere, educational and leisure practice.

СКОРОЧЕНІ ТЕРМІНИ

- ЄС – Європейський Союз.
- НАКККіМ – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
- WARN – скорочена назва проєкту «Академічна протидія гібридним загрозам».

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1. Гібридні загрози та виклики як теоретична категорія	9
1.2. Соціокультурна сфера та гібридні загрози: теоретичне осмислення вченими НАКККіМ.....	15
Висновок до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ В СИСТЕМІ ПОДОЛАННЯ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ	27
2.1. Соціокультурні практики як освітньо-дозвілевий інструментарій для розуміння, реагування на гібридні загрози та виклики.....	27
2.1.1. Гра «Мухомор» для сім'ї Автор Шумейко Л.....	27
2.1.2. Гра «Толерантність», «Какая різниця». Автор Доманська А.....	30
2.1.3. Гра «Вірю, не вірю» для дітей середнього та старшого шкільного віку. Автор Копитова О.....	34
2.1.4. Гра «Глухий телефон», гра для дітей. Автор Руда Д.....	41
2.1.5. Гра «Де істина?». Автор Яцків Д.....	45
2.1.6. Гра «Я в настрої». Автор Філіпченко Г.....	46
2.1.7. Гра «Я в настрої». Автор Філіпченко Г.....	47
2.1.8. Гра «Діалектизм в різних частинах України». Автор Дудочкіна А.....	49
2.1.9. Експеримент-гра з тренування китичного мислення як навички. Автор Котляров Б.....	53
2.1.10. Гра «Квітка-антіфейк». Автор Воротнюк О.....	55
2.1.11. Гра «Зніми локшину з вух» Автор Соловянова Д.....	56
2.1.12. Гра «Кулькова атака». Автор Познякова Т.....	60
2.1.13. Гра «Скажи разом з нами – ні булінгу». Автор Столяр Т.....	61
2.1.14. Соціокультурна практика «Як впоратися з чужою агресією». Автор Шейновська Т.....	64
Висновок до розділу 2.....	66
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Гібридні загрози, їх феномен та функціональні особливості є проблематикою, яка доволі актуальна для української реальності. Розвернута проти України гібридна війна актуалізувала проблематику вивчення різних практик ведення такої війни. Гібридні загрози, розуміння їх природи дозволить протистояти цим викликам і формувати, як персоналізовану, так і суспільну стійкість. Практики протидії гібридним загрозам стають державним пріоритетом, що дозволить сформувати стійку національну безпеку.

Багатовимірний характер гібридних загроз спонукав українських вчених (істориків, соціологів, економістів, політологів, психологів, педагогів, управлінців, культурологів) до їх міждисциплінарного вивчення та осмислення на різних науково-дослідних рівнях та заходах.

Ефективними відповідями на протистояння гібридним загрозам є обізнаність людини в цих питаннях, а тому розгляд проблематики соціокультурних аспектів гібридних загроз є актуальним, теоретично і практично значущим.

Соціокультурна сфера є тим доменом, в якому завдяки ефективним освітнім практикам можна сформувати проактивно мислячого громадянина, здатного до сміливих рішень, кроків та вчинків. Саме тому командою Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККіМ) було розроблено і реалізовано освітню програму «Крос-культурний менеджмент», другого (магістерського) рівня, спеціальність «Менеджмент соціокультурної діяльності» дисципліни, які дозволили розробити соціокультурні практики освітньо-дозвілевого характеру для розуміння та реагування на гібридні загрози та виклики.

Кваліфікаційна робота підготовлена за результатами реалізації проєкту Erasmus+ «Академічна протидія гібридним загрозам» (Academic Response to

Hybrid Threat, WARN) 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVNE-JP, що фінансується за підтримки Європейської Комісії. Вивчений і описаний в представленому дослідженні науковий, практичний результат є багаторічною роботою команди проєкту над трансформацією освітніх програм, які забезпечують набуття спеціальних професійних компетентностей і знань з теорії і практики гібридних загроз. Теоретичною і методологічною основою проєкту є Глосарій з гібридних загроз та практичний посібник «Методика навчання з гібридних загроз».

Мета роботи - дослідити особливості гібридних загроз через теоретичні концепції та соціокультурні практики.

Для досягнення мети дослідження поставлено наступні завдання:

- дослідити основні теоретичні підходи до поняття «гібридні загрози», «гібридні виклики»;
- розкрити основні теоретичні підходи до вивчення соціокультурних аспектів гібридних загроз вченими НАКККіМ;
- навести приклади соціокультурних практик як освітньо-дозвілеєвий інструментарій для розуміння та реагування на гібридні загрози та виклики.

Об'єкт дослідження – гібридні загрози.

Предмет дослідження – соціокультурні практики як освітньо-дозвілеєвий інструментарій для розуміння та реагування на гібридні загрози та виклики.

Практичне значення отриманих результатів. Теоретичні положення кваліфікаційної роботи, наведені соціокультурні практики, висновки можуть бути використані у практичній діяльності закладами культури (бібліотеками, музеями, центрами культурних послуг, різними клубними закладами тощо) в створенні різноманітних івентів, метою яких є популяризація знань про гібридні загрози, їх розуміння, випередження та протистояння.

Апробація дослідження. Апробацію результатів дослідження було здійснено шляхом оприлюднення досягнутих результатів на VIII

Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір», 7 листопада 2024 р., тема доповіді «Культура в гібридних загрозах: теоретичне осмислення представників наукової школи НАКККіМ».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 77 сторінок, використано 59 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Гібридні загрози та виклики як теоретична категорія

Проблематика гібридних загроз і викликів, їх вплив на людину та суспільство є предметом активного осмислення світовим науковим товариством. Теоретичне осмислення гібридних загроз характеризується міждисциплінарним підходом, що дозволяє розкрити феномен і сутність гібридних загроз та викликів з різних тематичних позицій і проблематики.

Особливої актуальності набуло звернення до проблематики гібридних загроз і викликів під час війни в Україні. Адже війна це не тільки справа військових, а й всіх громадян. Саме на них і спрямований гібридний інструментарій, ціллю якого є емоційне та психологічне розхитування людини, зневірення та розпач.

Українські науковці досліджуючи сучасні гібридні загрози через приму української реальності, наголошують на важливості і пріоритетності формування нової оборонної стратегії, сил швидкого реагування, які мають враховувати і вирішувати проблематику гібридних впливів на людину.

Українські вчені Івасечко О., Цебенко О. наголошують на необхідності «створення Сил швидкого реагування, застосування гібридного інструментарію для виявлення загроз, сприяння інноваційному розвитку європейських держав, посилення партнерства та співпраці» [22, с.103]. (с.103).

Українські вчені одностайні в питанні, щодо вивчення досвіду протидії гібридним загрозам та викликам. Для цього важливим є звернення до знаних міжнародних організацій, які професійно займаються проблематикою гібридних загроз і викликів. Ахмадлі Д. оглядаючи боротьбу НАТО і ЄС

проти гібридних загроз наголошують на пріоритетності в такому процесі формування стійкості до таких викликів і загроз. Питання стійкості вивчають і розглядають спеціальні інституції, основною метою яких є розробка дієвих стратегій боротьби з гібридними загрозами. Робота спеціальних організацій, які створені в ЄС та НАТО спрямована на вивчення застосованих проти світу та України гібридних практик, вивчення яких дозволяє удосконалити сформовані безпекові практики, виявити їх сильні та слабкі сторони, удосконалити їх протидієвий інструментарій [3].

До проблематики гібридних загроз в дискурсі безпекових викликів в політиці ЄС звертаються Голубяк Н. та Голубяк І. Вчені наголошують, на активізації міждисциплінарного обговорення проблематики гібридних війн, загроз і викликів і це пов'язано з важливістю даного питання в створенні ефективного комплексу національної безпеки в багатьох країнах світу. Констатуючи необхідність розвитку національних безпекових систем вчені, зазначають, що «частина апарату ЄС дуже активно працюють над питаннями протидії гібридним загрозам, але все ще бракує цілісного підходу до цих питань. За останні роки з'явилися нові комунікації, закони, стратегії, цільові групи, фінансування та робочі групи країн-членів спрямовані на посилення безпеки та стійкості ЄС. Інституційний вимір стійкості ЄС до гібридної війни має вирішальне значення для сигналізації про наявність політичної волі сприймати гібридні загрози серйозно. Тому потрібно спочатку розглянути кроки, які інституції ЄС зробили для розбудови своєї спроможності протидіяти гібридним загрозам» [16, с.56].

На пріоритетності тематики гібридних загроз в системі безпеки України наголошують українські вчені, виокремлюючи дану проблематику через різні домени та виміри.

Так, розглядаючи глобальний економічний вимір гібридних загроз, Чех М., звертається до досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, які активно вивчають гібридні загрози в їх різноманітному впливових контекстах. В своєму дослідженні [54, с.168] вчена наводить

економічні інструменти впливу у гібридному протистоянні через визначення типів засобів, цілей та інструментарію.

Економічні інструменти впливу у гібридному протистоянні

Типи засобів	Цілі	Інструментарій
Соціально-економічні засоби боротьби	– підірив економічного потенціалу держави-суперника; – зниження довіри до економічних інститутів держави.	провокування спецслужбами або агентами впливу внутрішньополітичної напруженості та соціального протесту в його крайній екстремістській формі, організація і фінансування масштабних страйків; інформаційний вплив на суспільство
Фінансово-економічні засоби боротьби	– послаблення економічного потенціалу держави-суперника; – узелення економічної політики від політики держави-суперника	економічні санкції, ембарго, спричинення банківської кризи та обвал національної валюти, маніпулювання цінами на значущі для економіки держави-суперника товари (нафта, газ та інше)

Такий авторський підхід детально розкриває вплив гібридних загроз через призму економічних вимірів [54]. На економічній свободі України через призму гібридних загроз акцентує своє дослідження Ляшенко О. Вчена звертає увагу на важливості виокремлення і розуміння прояву гібридних загроз на економічну свободу. Гібридні загрози є цілеспрямованими, вони руйнують економіку країн і не тільки [40].

На особливостях захисту бізнесу в умовах гібридних загроз наголошує вчена Гришко С. Аналізуючи гібридні загрози з позиції захисту бізнес структур, вчена зазначає на важливості розуміння вразливостей цілей-жертв гібридних впливів і загроз. Гришко С. виокремлює в своєму дослідженні методи, які можуть бути використані, а саме: «проникнення в цільову організацію; використання традиційних методів людського інтелекту; проникнення в інформаційні системи за допомогою кібератаки або їх комбінації» [17, с.72–73].

Все частіше до проблематики гібридних загроз з позиції пріоритетності формування національної безпеки України звертаються українські вчені. Цюрупа М. розкриваючи особливості гібридних загроз в системі

національної безпеки України виокремлює її солідарну особливість, яка заснована на патріотичному сенсі [53].

Барановський Ф. розглядаючи гібридні загрози для демократичних політичних систем дійшов висновку, що саме «наявність гібридних загроз має стати детермінантою створення нової безпекової сфери, завданнями якої є виявлення, попередження та усунення даних небезпек» [4, с.21].

Окрема увага науковців прикута до проблематики прояву гібридних загроз у кіберпросторі. Вчені Грищук Р., Жовноватюк Р., Носова Г. аналізуючи передумови виникнення гібридних загроз у кіберпросторі, наголошують на вадливості розуміння і розгляду такої проблематики через еволюційні процеси та трансформацію суспільства. Зокрема такі тенденції вчені пов'язують з «якісним стрибком, якій було спровоковано виникненням Інтернету, стрімким розвитком цифрових технологій та відповідного комунікаційного устаткування, що призвело до перетворення постіндустріального суспільства на інформаційне, а нові високотехнологічні доробки, у свою чергу, започаткували сучасне високотехнологічне суспільство» [18, с. 54].

В статті «Гібридні загрози у кіберпросторі: фактори впливу на природу виникнення» вчені визначають історичні фактори впливу на природу виникнення гібридних загроз у кіберпросторі. До таких вчені віднесли:

- «маніпулювання історичними подіями (фактами) в інтересах держави-агресора з метою утвердження “права” на агресивні дії зокрема у кіберпросторі;
- історична інтегрованість інформаційного простору між державою-агресором та державою, проти якої здійснюється агресія;
- маніпулятивне протиставлення історичних зв'язків у світовому просторі, пошук “прямих аналогій” у світовій історії для дискредитації противника на світовому рівні;
- пошук псевдодоказового історичного підґрунтя як “дозвільної грамоти” на агресивні дії;

- перебільшення військових успіхів через екскурс в історію;
- розбурхування масового руху за історичну справедливість (етнічних, національних, мовних, релігійних та інших меншин);
- вибіркове і тенденційне ставлення доісторичних фактів, яке допомагає маніпуляторам видавати агресора за жертву чи миротворця» [18, с.54].

Феномен гібридних загроз в домені публічного управління розглядає Білоконь М. Звертаючи увагу на проявах гібридних загроз в управлінні, вчений наголошує на важливості забезпечення стійкості та ефективності у публічному управлінні. Білоконь М. дійшов висновку, про необхідність «розвитку адаптивних стратегій публічного управління, що може включати удосконалення процесів прийняття рішень, підвищення гнучкості та реагування на кризові ситуації, а також розвиток інноваційних методів управління. Підвищення прозорості та демократичності в управлінні, що сприятиме збільшенню довіри до управлінських структур, запобігаючи виникненню внутрішньої ентропії, та дозволить зменшити вплив гібридних загроз на систему управління шляхом підтримки громадянського суспільства та захист прав і свобод громадян» [6, с.140–141].

Особлива увага вчених прикута до психологічних аспектів гібридних загроз. Вчені Герман О., Мицишин Т., аналізуючи історичні та психологічні аспекти ведення гібридної війни зазначають, що психологічні впливи є пріоритетним напрямком в гібридних війнах і «практично всі провідні держави світу використовують інформаційно-психологічні засоби підкорення свідомості особистості у своїх геополітичних планах» [12, с.99].

На психологічних особливостях життєстійкості в гібридній війні наголошує Чхаїдзе А.. Вчена зазначає, що «навички, необхідні для подолання невизначеності, спровокованої гібридною війною, потребують розвитку психічної спритності і толерантності до неоднозначності, щоб визнати і швидко адаптуватися до невідомого і несподіваного» [55, с.53].

На психологічних особливостях інформаційно-комунікативної детермінанти, яку проти України розгорнула Росія наголошується в аналітичному документі «Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства». Психологічний вплив здійснюється через «пропагандистський апарат для української аудиторії, в тому числі діючи зсередини, що стало індикатором крипто-інфорсменту та підготовки до потенційно недружніх дій щодо України, населення якої піддавалося і піддається цільовій інформаційно-психологічній обробці» [13, с.31].

На системі стійкості держави та національної безпеки в дискурсі інформаційно-психологічного аспекту наголошує вчений Коваль З. на думку вченого «національна стійкість передбачає запровадження низки нових механізмів державного управління, які дозволять існуючим безпековим системам адаптуватися без значних втрат до нових умов, своєчасно й ефективно реагувати на широкий спектр загроз, посилити належним чином спроможності різних суб'єктів тощо» [25, с.108].

Гібридні загрози пронизані різними психологічними засобами, адже основна мета гібридних впливів і загроз полягає у максимальному підриві морального духу, введення в оману, доведення об'єкта гібридних загроз до психологічного виснаження. Психологічна війна проти українців очевидна, її застосування не такі витратні як застосування військової сили, саме тому активно і інтенсивно застосовується.

Особливості психологічних впливів через призму гібридних загроз і викликів є предметом обговорення на різноманітних наукових заходах, де вчені одностайні в думці про важливість активного осмислення різноманітного психологічного інструментарію, який застосовується під час гібридних атак.

**Психологічні особливості академічної протидії гібридним загрозам у розрізі
європейської безпеки**

ВОРКШОП
20 червня 2023

Команда проекту **EuroHubSec** Національного університету «Острозька академія» запрошує студентів, науковців, викладачів, представників органів державного управління, військовослужбовців та представників силових структур України до участі у воркшопі.

Воркшоп проходить у онлайн-форматі 20 червня 2023 року на платформі Zoom.

Воркшоп відбувається у рамках виконання проекту Жана Монне «Саморегульоване вивчення гібридних загроз і європейської безпеки» (101081342 – EuroHubSec – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH), що реалізується Національним університетом «Острозька академія»; за співфінансування Європейського Союзу та має на меті просувати європейські принципи побудови міцного та безпекового порядку з використанням нових форм та методів комунікації, а також створювати чітке уявлення про систему європейської безпеки для цільової аудиторії.

Ключові питання:

- Європейська безпека та гібридні загрози;
- Психологічні виміри гібридних загроз;
- Академічна протидія дезінформації та інформаційній війні;
- Когнітивні упередження та їх роль у вразливості до гібридних загроз;
- Вплив гібридних загроз на ставлення та сприйняття суспільства;
- Стратегії формування психологічної стійкості проти гібридних загроз.

Просимо до 16 червня зареєструватися за QR-кодом чи покликанням <https://forms.gle/VsGSx7Xx5iznYD6y9>

Отже, гібридні загрози та виклики є активно досліджуваними категоріями серед українських вчених. Гібридні загрози і виклики, їх феномен досліджують з різних точок зору, серед яких є пріоритетними проблематика гібридних загроз в різних доменах, гібридні загрози в системі національної безпеки, вплив гібридних загроз на людину, її психологічний стан та інше. Українські науковці одностайні в тому, що проблематика гібридних загроз є вкрай актуальною для української реальності, їх вивчення та осмислення дозволить більш детально зрозуміти інструментарій гібридних загроз обізнаність в яких дозволить сформувати стійкість.

1.2. Соціокультурна сфера та гібридні загрози: теоретичне осмислення вченими НАКККіМ

Гібридні загрози як теоретико-практична категорія набула актуальності і в українському освітньому середовищі. Виклики війни як військовим, так і гібридними шляхом активізували проблему винайдення шляхів подолання гібридних загроз, які активно застосовує ворог проти українців. Наразі, є актуальним винайдення шляхів та практик подолання гібридних загроз та викликів, що дозволить українцям стримувати свій емоційний стан і не ставати жертвами і учасниками гібридних процесів.

Соціокультурна сфера та соціокультурні практики займають визначальне місце в системі подолання гібридних загроз. Гібридні загрози розвивають ціннісні орієнтири, які характерні для тієї чи іншої національної приналежності, саме тому на культуру та культурні практики покладаються великі надії, щодо змінного вектору застосованих проти України гібридного інструментарію.

До осмислення важливості розуміння теорії і практики гібридних загроз активно долучилися вчені Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Так, в межах реалізації проекту Erasmus+ «Академічна протидія гібридним загрозам» (Academic Response to Hybrid Threat, WARN) 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVNE-JP (термін реалізації проекту 15 листопада 2019 р. -14 листопада 2024 р.) активними учасниками якого є представники кафедри артменеджменту та івент технологій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, а саме: доктор культурології, професор, тематичний лідер проекту Копієвська Ольга Рафаїлівна, кандидат політичних наук, доцент Рева Тетяна Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент Воробйова Наталія Петрівна, кандидат історичних наук, доцент Шевченко Ірина Олександрівна. Мета проекту полягає в оновленні освітніх програм в галузях публічного управління та адміністрування, соціальних та поведінкових наук, інформаційних технологій, управління та адміністрування, транспорту, культури та мистецтва, освіти та педагогіки, журналістики та медіакомунікацій, другого (магістерського) рівня освіти, які сформувати у майбутніх фахівців спеціальні компетентності та програмні результати навчання, які формують професійні обізнаність щодо гібридних загроз та інноваційних методів навчання, які надаватимуть знання та навички для активного подолання складних загроз [2].

Опис проєкту:

Нові гібридні загрози це новий виклик світові та Україні, зокрема, на кожному рівні. Ці загрози призводять до невідомих та небезпечних вразливих ситуацій суспільства, яке на даний час не має достатнього рівня знань та навичок, щоб впоратися з новими загрозами. Навчальні програми, які викладаються зараз, навіть віддалено не готують випускників до складних гібридних загроз. Українським державним чиновникам, обласним адміністраціям та міністерствам, які щоденно стикаються з реальністю гібридних атак і загроз, не вистачає знань та навичок визначення, класифікації та протидії гібридним загрозам з необхідною ефективністю.

Аналіз українських освітніх програм в галузях публічного управління та адміністрування, соціальних та поведінкових наук, інформаційних технологій, управління та адміністрування, транспорту, культури та мистецтва, освіти та педагогіки, журналістики та медіакомунікацій показав, що сучасні освітні програми, як правило, дисципліно-орієнтованими та не адресовані адекватній протидії гібридним проблемам.

Проект має на меті оновити перераховані вище освітні програми, запровадивши унікальний контент, який формує обізнаність щодо гібридних загроз та інноваційних методів навчання, які надаватимуть навички та компетентності для активного подолання складних загроз. Оновлений зміст, заснований на новітніх освітніх програмах університетів – партнерів з ЄС, разом із новими методами викладання, які будуються на сучасних напрацюваннях зокрема в галузі штучного інтелекту (AI-based adversarial learning), будуть використовуватися як в магістерській освіті, так і в освіті впродовж життя для підготовки "агентів позитивних змін" у різних професійних галузях. Агенти змін навчатимуться активно пристосовуватися до нових складних, гібридних викликів та

В межах реалізації проєкту, його учасниками було розроблено навчальні дисципліни та їх навчально-методичне забезпечення

Реалізація магістерських програм в українських партнерських ЗВО

До запуску повністю адаптованих магістерських програм у їх базовій версії оновлені курси прослухали **975** студентів станом на травень 2021 року. Це дало змогу отримати відгуки студентів на нову тематику, які були враховані при завершенні модернізації проєктних програм і розробці нових обов'язкових курсів.

Упродовж 2022 – 2023 навчального року ЗВО України – партнери консорціуму зарахували на **11 модернізованих та одну нову магістерську програму 498** студентів. Перелік магістерських програм наведено тут: <https://warn-erasmus.eu/ua/deliverables/updated-study-programmes/>.

Протягом 2023 – 2024 навчального року ЗВО України зарахували **491** студента на **11 модернізованих та одну новостворену магістерську програму**. З такими результатами відбувся набір студентів на другий цикл викладання оновлених програм протягом проєктного періоду.

На 2024-2025 навчальний рік було зараховано на проєктні магістерські програми **468** студентів.

Ознайомитися з силабусами нових дисциплін для всіх програм можна за посиланням: <https://warn-erasmus.eu/ua/deliverables/new-educational-content/>.

Було проведено наукові дослідження, які дозволили окреслити проблематику гібридних загроз в контексті культурних процесів та практик.

Представником наукової школи прикладної культурології в Академії є доктор культурології Копієвської Ольга Рафаїлівна. Вчена дослідила проблематику культурної аномії крізь призму гібридних викликів [31] Копієвська О.Р. Проблеми культурної аномії та проаналізувала виклики гібридної реальності для розвитку локальних культурних ландшафтів [29].

Викликає зацікавлення окрема серія наукових досліджень Копієвської О., які присвячені осмисленню культурної травми, травматичному досвіду та істерії в різних культурологічних та історичних контекстах [28–33].

Вчена досліджуючи культурно-історичний контекст проблематизації феномену травми у європейському науковому дискурсі кінця ХІХ - поч. ХХ ст. дійшла висновку, що ті травматичні події, які сьогодні переживають українці в різних куточка нашої країни і поза її межами, відрізняються масштабністю і глибиною руйнації всього морального, колись стабільного соціального, культурного, матеріального порядку життєдіяльності і буття. Вчена слушно зазначає, що та культурна травматизація, яку переживають українці сьогодні призвели до «руйнації життєвих станів та цінностей, втрату емоційних сил та енергії, спотворила її усталене світосприйняття, суттєво знизило соціальну активність, працездатність, деформувало систему цінностей та норм. У багатьох українців наслідками травматизації є послаблення, а в деяких випадках і повне зневірення у майбутнє» [29, с.7].

В рамках реалізації проєкту до проблематики гібридних загроз та гібридної війни звертається кандидат політичних наук, доцент Рева Тетяна Сергіївна. Аналізуючи підхід європейського експерта з національної безпеки Джоана Шмідта, вчена розкриває особливості існуючих моделей гібридних війн (ієрархічна та неієрархічна (асиметрична) модель війни).

Рис. 1. Ієрархічна модель війни

Рис. 2. Неієрархічна (асиметрична) модель війни

Такій підхід дозволив вчені виявити основні взаємообувлюючі компоненти на які спрямовані гібридні загрози [45, с.188].

Вчені проєктної команди НАКККіМ особливу теоретичну увагу приділяють осмисленню гібридних загроз через освітні практики, культурно-мистецькі зокрема. Вчені однак у тому, що знання і розуміння природи гібридних загроз дозволить сформуванню певної стійкості до таких викликів, а тому вважається необхідним розробка дієвого освітнього інструментарію, якій дозволить посилити обізнаність українців в таких питаннях [9].

Важливим результатом командної роботи НАКККіМ є розроблені і реалізовані програми для працівників галузі культури, серед яких:

- Програма підвищення кваліфікації керівників та спеціалістів закладів культури «Культурні практики як інструмент протидії гібридним загрозам у реальному та віртуальному середовищі» (75 год.) 2024 - 40 осіб [37].

1. Анотація (опис) навчальної програми (у т.ч. міждисциплінарні зв'язки):

«Культурні практики як інструмент протидії гібридним загрозам у реальному та віртуальному середовищі» є програмою для підвищення кваліфікації працівників культури, керівників структурних підрозділів, директорів та заступників директорів базової мережі закладів культури та спрямована на підвищення рівня їхніх інтегральної, загальних та професійних компетентностей.

Програму підвищення кваліфікації «Культурні практики, як інструмент протидії гібридним загрозам у реальному та віртуальному середовищі» розроблено з метою формування у працівників культури компетентностей, що пов'язані з процесами прогнозування, створення, організації культурних практик в умовах гібридних загроз. На теоретико-практичних матеріалах навчити слухачів визначати й аналізувати підходи до розуміння змісту, сутності, методик і технік виявлення, розвитку та використання культурного контенту гібридних загроз; осмислювати теоретичні концепції культурних практик та гібридних загроз; застосовувати аксіологічний підхід до культурно-практичного інструментарію протидії гібридним загрозам; орієнтуватися в проявах культурних травм, шоку і геноциду, набуття навиків практик виявлення та їх подолання.

Програму підвищення кваліфікації «Культурні практики, як інструмент протидії гібридним загрозам у реальному та віртуальному середовищі» передбачає набуття професійних знань з культурної дипломатії як soft power, а також застосування отриманих знань в забезпечення практики культурації, акультурації у реальному та віртуальному середовищі. Застосовувати виявлені та самостійно осмислені теорії в їх практичному професійному використанні.

Програма підвищення кваліфікації «Культурні практики як інструмент протидії гібридним загрозам у реальному та віртуальному середовищі» підготовлена в межах реалізації проєкту Erasmus+ «Академічна протидія гібридним загрозам» (Academic Response to Hybrid Threat, WARN) 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVHE-JP, що фінансується за підтримки Європейської Комісії.

2. Мета програми – ознайомлення слухачів з теоретичними концепціями і практичним функціонуванням культурних практик, їх визначальної ролі і значення в подоланні гібридних викликів у реальному і віртуальному середовищах.

3. Завдання програми:

- опанувати теоретичні засади таких понять як «культурна практика», «гібридні загрози», «реальне середовище», «віртуальне середовище»;
- набути знань і вмінь із виявлення, створення та впровадження культурних практик задля подолання гібридних загроз;
- освоїти навички використання методик, технік створення культурних практик завданнями яких є подолання гібридних загроз;
- вміти виявляти, упереджувати та професійно реагувати на прояви культурної травми, геноциду та аномії.
- набути спеціальних компетентностей з культурної дипломатії характерних для агентів культурних трансформацій.

- Програма підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів мистецької освіти, працівників культури «Методика навчання в умовах гібридних загроз» (75 год.) [42].

1. Анотація (опис) навчальної програми (у т.ч. міждисциплінарні зв'язки):

«Методика навчання в умовах гібридних загроз» є програмою для підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів мистецької освіти, працівників культури та спрямована на підвищення рівня їхніх інтегральної, загальних, спеціальних (фахових, предметних) компетентностей.

Програму підвищення кваліфікації «Методика навчання в умовах гібридних загроз» розроблено з метою формування у педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів мистецької освіти, працівників культури інтегральної, загальних, спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, що пов'язані з використанням різних методик навчання в освітніх практиках, що дозволять набути знань і навичок з процесів прогнозування, розпізнавання та подолання гібридних загроз.

Програма підвищення кваліфікації «Методика навчання в умовах гібридних загроз» підготовлена в межах реалізації проєкту Erasmus+ «Академічна протидія гібридним загрозам» (Academic Response to Hybrid Threat, WARN) 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVHE-JP, що фінансується за підтримки Європейської Комісії. Для ефективної протидії гібридним загроз проєкт WARN запровадив превентивне навчання та підготовку громадян як агентів захисту.

Програму підвищення кваліфікації «Методика навчання в умовах гібридних загроз» передбачає набуття професійних знань з теоретичного осмислення і розуміння термінологічного апарату, його використання в професійному термінологічному апараті; визнання освіти, освітніх практик як пріоритетного інструменту в системі захисту від гібридних загроз; використання ефективних навчальних методик в професійній діяльності, які дозволять поширити знання про гібридні загрози та практики їх подолання.

2. Мета програми – опанувати ефективними методиками навчання в умовах гібридних загроз для підготовки здобувачів мистецької освіти та працівників культури.

3. Завдання програми:

- опанувати методиками осмислення таких понять як «гібридні загрози», «гібридні впливи», «гібридна війна»;
- розуміння ціннісних орієнтирів та впровадження практик проактивного захисту;
- набути спеціальних (фахових, предметних) компетентностей з методики проведення лекційних, практичних занять, навчальних заходів, які дозволять використовувати передачу знань та навичок в максимально ефективний практичний спосіб.

4. Програма забезпечує набуття таких компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в професійній діяльності.

загальні: здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня;

- Теми: «Інформаційні впливи: латентні гібридні виклики», «Гібридні загрози та їх актори», «Гібридні загрози та гібридні війни: дихотомія понять», «Культурний домен: гібридні виклики та культурна травма», «Деколонізація культурної спадщини та національна ідентичність», «Гібридні виклики у культурному домені / деколонізація культурної спадщини і національна ідентичність», «Методика навчання в умовах

гібридних загроз», «Трансформація соціокультурних практик: відповіді на виклики, випередження та подолання гібридних загроз» 2023- 1520 осіб, 2024 – 1120 осіб.

Було проведено опитування серед працівників галузі культури, мистецької освіти. Результат опитування:

- Чи приймали Ви участь в освітніх практиках з проблематика протидії гібридних загроз з 2014 р. – не приймали участь;
- Які дотичні до теми курси відвідали? – «медіаграмотність» - 10 % ;
- Актуальність програми – так (100 %);
- Перспективність використання отриманих знань - так (100 %).

Результати опитування дозволили зробити висновок, що теоретичні і практичні знання з проблематики гібридних загроз є актуальними і важливими. Про це свідчать і чисельні схвальні відгуки від слухачів курсів підвищення кваліфікації:

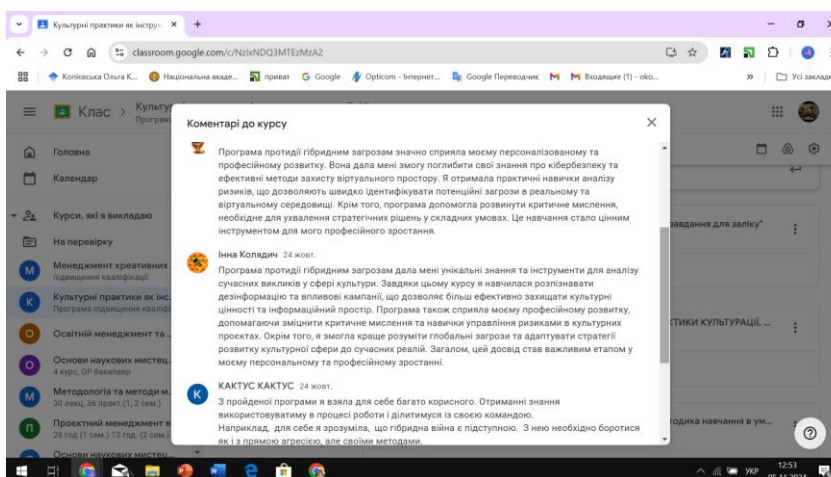
- Освіта Першотравневська СТГ 24 жовт. «З точки зору персоналізованого та професійного розвитку я взяла для себе те, що потрібно більше фільтрувати ту інформацію яка нам надходить та не забувати про нашу ідентичність (як українців). 2. Культурна практика - читання, традиції. За допомогою цих практик ми повинні показувати що Україна існувала, існує і буде існувати!»;
- Галина Костюк 24 жовт. «Дякую викладачам за змістовний та науково обґрунтований матеріал. Питання, що розкривалися, актуальні та важливі»;
- Людмила 24 жовт. «Програма протидії гібридним загрозам значно сприяла моєму персоналізованому та професійному розвитку. Вона дала мені змогу поглибити свої знання про кібербезпеку та ефективні методи захисту віртуального простору. Я отримала практичні навички аналізу ризиків, що дозволяють швидко ідентифікувати потенційні загрози в реальному та віртуальному середовищі. Крім того, програма допомогла розвинути критичне мислення, необхідне для ухвалення

стратегічних рішень у складних умовах. Це навчання стало цінним інструментом для мого професійного зростання»;

- Інна Колядич 24 жовт. «Програма протидії гібридним загрозам дала мені унікальні знання та інструменти для аналізу сучасних викликів у сфері культури. Завдяки цьому курсу я навчилася розпізнавати дезінформацію та впливові кампанії, що дозволяє більш ефективно захищати культурні цінності та інформаційний простір. Програма також сприяла моєму професійному розвитку, допомагаючи зміцнити критичне мислення та навички управління ризиками в культурних проєктах. Окрім того, я змогла краще розуміти глобальні загрози та адаптувати стратегії розвитку культурної сфери до сучасних реалій. Загалом, цей досвід став важливим етапом у моєму персональному та професійному зростанні»;

- Жовнер Інна 24 жовт. «З пройденої програми я взяла для себе багато корисного. Отриманні знання використовуватиму в процесі роботи і ділитимуся із своєю командою. Наприклад, для себе я зрозуміла, що гібридна війна є підступною. З нею необхідно боротися як і з прямою агресією, але своїми методами. В реаліях сьогодення інформацію необхідно сприймати сумніваючись, ретельно перевіряти джерело її розповсюдження. Зазвичай фейки не можливо розпізнати. Треба мати певний досвід критичного мислення для їх виявлення. Культуру треба зберігати, просувати, виборювати. Починати треба з самого початку - сім'ї. Яскравим прикладом є художній фільм "Щедрик". В якому маленька дівчинка Ярослава не зламалася під натиском тоталітарного режиму і зберегла свою ідентичність. Без розуміння ідентичності, культурних цінностей та застосування

культурних практик наступить акультурація з наступною асиміляцією»

[24].

Командою НАКККіМ було запроваджено ідею «Гостьові лекції». Такий формат дозволив розширити аудиторію зацікавлених слухачів в тематиці соціокультурних аспектів гібридних загроз.

Запровадження гостьових лекцій

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Одним з важливих проектних висновків є теза про необхідність активізації спеціалізованого навчання, що дозволить сформувати проактивно спрямовану людину, здатну сміливо мислити, протистояти гібридним викликам. Про різні типи навчання йдеться в практичному посібнику «Методика навчання в умовах гібридних загроз», якій підготували учасники проекту WARN [41].

5. Ситуаційне навчання (situated learning) – студенти навчаються, беручи активну участь у вирішенні проблем, які формуються у реальних життєвих ситуаціях (Northern Illinois University, 2012b).

Рис. 1. Підходи до створення реактивного та проактивного захисту
Складено за Biggio et al., 2014

Теоретичне осмислення представниками наукової школи НАКККіМ проблематики ролі і значення культури, культурних практик в гібридних загрозах є практично орієнтованим. Наукові результати та практичні рекомендації можуть бути використані всіма зацікавленими суб'єктами, які стоять на шляху перемоги України над ворогом. Знання теорії і практики гібридних загроз для працівника культури є беззаперечно актуальними, адже українська культура є тим потужним інструментом, здатним надати відсіч гібридній війні, яку розвернув ворог проти українців.

Висновок до розділу 1

Дослідження теоретичних засад розуміння феномену гібридних загроз, дозволив дійти висновків:

- Гібридні загрози та виклики є активно досліджуваними категоріями серед українських вчених.
- Гібридні загрози і виклики, їх феномен досліджують з різних точок зору, серед яких є пріоритетними проблематика гібридних загроз в

різних доменах, гібридні загрози в системі національної безпеки, вплив гібридних загроз на людину, її психологічний стан та інше.

- Українські науковці одностайні в тому, що проблематика гібридних загроз є вкрай актуальною для української реальності, їх вивчення та осмислення дозволить більш детально зрозуміти інструментарій гібридних загроз обізнаність в яких дозволить сформувати стійкість.
- Теоретичне осмислення представниками наукової школи НАКККіМ проблематики ролі і значення культури, культурних практик в гібридних загрозах є практично орієнтованим.
- Наукові результати та практичні рекомендації можуть бути використані всіма зацікавленими суб'єктами, які стоять на шляху перемоги України над ворогом.
- Знання теорії і практики гібридних загроз для працівника культури є беззаперечно актуальними, адже українська культура є тим потужним інструментом, здатним надати відсіч гібридній війні, яку розвернув ворог проти українців.

РОЗДІЛ 2

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ В СИСТЕМІ ПОДОЛАННЯ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

2.1. Соціокультурні практики як освітньо-дозвілевій інструментарій для розуміння, реагування на гібридні загрози та виклики

В другому розділі ми наведемо приклади соціокультурних практик, які було створено студентами НАКККіМ під час проведення практичних занять з тематики «Культурні практики в системі подолання гібридних загроз».

Наведені приклади було апробовано під час проведення різноманітних тематичних зустрічах з різними соціально-віковими категоріями (школярі, студенти, слухачі курсів підвищення кваліфікації, працівники галузі культури).

2.1.1. Гра «Мухомор». Автор Шумейко Л.

Ігри для всієї родини 3+

МУХОМОР

ЯК РОЗПІЗНАТИ ФЕЙК ТА ПРОТИСТОЯТИ ГІБРИДНИМ ІНФО-ЗАГРОЗАМ

цільова аудиторія:
усі члени родини віком від 3 до 90 років

місія:
визначитись із поняттям "фейк" для швидкого виявлення його у повсякденному житті

завдання:
випрацювати навичку розпізнавати та свідомо протистояти інформаційним гібридним загрозам

Авторка проекту:
Шумейко Людмила
НАКККіМ,
кафедра арт-менеджменту та івент-технологій
МКД-11-203
проф. Копієвська О.Р.

ФЕЙК (англ. *face* - підробка, фальшивка, обман) - будь що недостовірне, сфальсифіковане, те, що видається за дійсне, з метою ввести в оману.

*історія
найпершого
у світі фейку...*

1 квітня - Всесвітній день сміху чи фейку ?

*гра №1
"теле-стікер"*

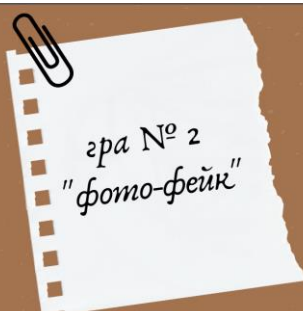

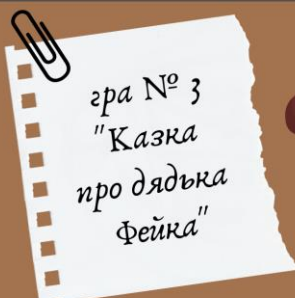
усі члени родини по черзі щодня на телевізор прикріплюють по одному стікеру в день, але при цьому продовжують дивитися TV програми, доки не заклеять увесь екран...

на стікері кожен член родини зображає веселий смайл, елемент природи, тварину, вірш тощо...

- мета: випрацювати звичку поступово відмовитись від перегляду TV

створюємо альбом, де розміщуємо фото та дописи про найвідоміші у світі ФЕЙКИ, або ті, з якими доводилося стикатися...

Придумати "Казку про дядька Фейка", у якого був брат близнюк, що прагнув бути чесним і правдивим (вигадати його ім'я). Які їх спіткали пригоди, змагання, боротьба та хто врешті решт переміг?.. (дійовими особами можуть стати гриби: Мухомор та Боровик. Казка про лісові пригоди)

2.1.2. Гра «Толерантність», гра «Какая різниця». Автор Доманська А.

Однією з цікавих і дієвих технік розмови на складні теми є форум-театр. Акторами та сценаристами вистави форум-театру можуть стати не професійні актори, а звичайні люди, які перебувають у складних життєвих обставинах. Під час підготовки група учасників за допомогою ведучого аналізує проблеми, які найбільше непокоять учасників, і створює сценарій форум-вистави. Після цього група показує створену форум-виставу глядачам.

У форум-театрі сюжет вистави має певну структуру: головна дійова особа вистави стикається з життєвими складнощами, але їй/йому не вдається успішно вирішити свої проблеми. Вистава висвітлює актуальну соціальну проблему, але не пропонує її вирішення (дія зупиняється в той момент, коли потрібно зробити якийсь рішучий крок). Саме в цей момент починаємо розбиратися в проблемі. За попередньо підготованим сценарієм виставу можуть показувати актори, а в момент прийняття рішення їх замінюємо на глядачів - кожен з них має увійти в ситуацію персонажа і почати діяти у визначеній ситуації.

Виконуючи роль замість актора, глядач глибше занурюється в емоційні переживання головного персонажа, відчуваючи результат свого втручання. Спроба власної участі може привести глядача до іншого погляду на

проблему, та вірогідна можливість знаходження іншого виходу зі складної ситуації. Аудиторія залучається до переживань, драма акторів стає драмою глядачів.

Глядачі, спостерігаючи за подіями, що розгортаються на сцені, впізнаючи ситуацію, мають можливість оцінити поведінку людини з боку та висловити своє бачення поведінки учасників подій, що приведе до поліпшення ситуації в цілому. Таких способів поліпшення ситуації може бути багато, адже у кожного з глядачів - свій власний досвід вирішення проблеми, і він готовий поділитися цим досвідом з іншими.

Кожна вистава форум-театру унікальна, тому що в ній беруть участь не лише актори, а й глядачі.

Після перегляду вистави глядачі під керівництвом ведучого (який має залишитися незаангажованим свідком ситуації, який може задати незручні питання і жертві обставин, і нападнику, і спостерігачеві) обговорюють проблему, яку актори показали на сцені: якими є причини цієї ситуації? Чи можна сказати, що ця проблема є типовою в нашому суспільстві, що з не зіштовхуються багато людей? Які існуючі культурні, законодавчі, соціальні норми створюють або підтримують цю проблему?

Темами вистав форум-театру можуть бути найрізноманітніші проблеми суспільства: стосунки між членами родини, співробітниками, представниками різних націй, культур, релігій, проблеми ВІЛ-інфікованих, людей з обмеженими можливостями, питання щодо здорового способу життя, наркоманії, алкоголізму, торгівлі людьми тощо.

Таким чином, сценічна вистава пропонує для розгляду соціальну проблему, а кожен персонаж гри виконує певну соціальну роль. Головний герой - жертва ситуації, інші персонажі - його оточення: сім'я, школа, члени суспільства. Можлива участь лікаря, міліціонера, психолога, вчителя. Кількість персонажів зумовлена сценарієм та конкретною ситуацією.

Пропоную до розгляду сценарій форум-вистав за схемою: НАПАДНИК - ЖЕРТАВА - СПОСТЕРІГАЧ - цей трикутник як базова модель конфліктної ситуації.

Гра “Про толерантність”.

Вікова група: 6-8 років. Мета: показати дітям, що не можна нападати на когось лише тому, що він дивно виглядає. Проблема, яка вирішується: в ході обговорення ситуації можна підняти теми нетолерантної реакції на людей з інвалідністю, расової дискримінації, булінгу, насильства.

Дійові особи: нападник – кажанчик, жертва – циклоп, спостерігач – корівка.

- *Кажанчик:* Привіт, Мукалка!
- *Корівка:* Привіт, Літун!
- *Кажанчик:* Чула, у нас сьогодні з'явиться новий однокласник.
- *Корівка:* Як цікаво! Скоріше б з ним познайомитись!
- *Циклопчик:* Привіт! Я - Чубатий!
- *Кажанчик:* Шо за однооке поторочча?!
- *Корівка:* Привіт.
- *Циклопчик:* Чому ти відразу прозиваєшся? Ми навіть не познайомилися ще.
- *Кажанчик:* Ще не вистачало, щоб я з якимось монстром знайомився. Я з ненормальними не знайомлюсь. Ти взагалі себе бачив — ти ж Бабай справжнісінький!
- *Циклопчик:* Навіщо ти так?! Он, в тебе теж зуби гострі аж страх.
- *Кажанчик:* Що ти сказав?! Страх?! Зараз я тобі покажу! Зараз як вкушу!
- *Циклопчик:* Не чіпай мене! Чому ти такий лихий? Що я тобі поганого зробив? Мила корівко, допоможи!
- *Корівка:* Може не сваріться....

- *Кажанчик: (до Корівки) Не лізь. (до Кажанчика) А ти одноокий, краще топав би звідси, подалі від нормальних, з усіма очима, дітей (наступає, щоб вдарити)*
- **СТОП ГРА.** Додаток: відео-інсценізація.

Гра “Какая різниця”.

Вікова група: від 20 років. Мета: звернути увагу на мовну проблему в Україні. Проблема, яка вирішується: в ході вирішення ситуації можна підняти теми важливості дотримання Закону про мову, його стратегічного значення для національної безпеки, обговорити комплекс меншовартості, історичні причини виникнення ситуації, позиціонування себе як громадянина держави Україна.

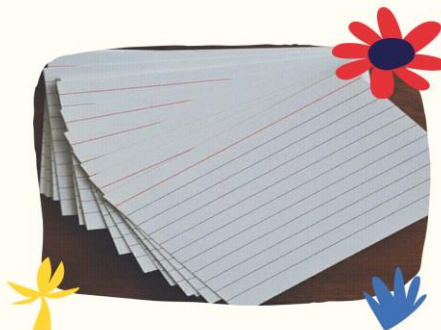
Дійові особи: нападник - україномовний покупець, жертва - російськомовний продавець, спостерігач - суржикомовний байдужий.

- *Покупець:* Добрий день! Дайте мені, будь ласка, американо!
- *Продавець:* Здравстуйте! Вам с малаком ілі без?
- *Покупець:* Мені українською, будь ласка, і без молока.
- *Продавець:* На каком языке хачу, на таком разгаваріваю. Вас ета не касаєцца.
- *Покупець:* Мене стосується, бо ви зараз зі мною розмовляєте. Що уже казати про Закон?!
- *Продавець:* Напрінімалі законав. Не дают на нармальнам языке разгаварівать. Я всю жизнь гаваріл/-ла па русскі і буду гаваріть.
- *Покупець:* Покличте, будь ласка, адміністратора.
- *Хтось із черги:* Та шо ви начінаєте?! Ну, яка різниця, ви ж все поміняєте і так, а люди спішать на роботу.
- *Продавець:* Вот іменна. Начінаєте тут с самава утра людей нервіравать, бандери проклятіє.
- *Покупець:* Що ти сказав/-ла?! Клич бігом адміністратора, бо зараз договоришся!. **СТОП ГРА**

2.1.3. Гра «Вірю, не вірю» для дітей середнього та старшого шкільного віку. Автор Копитова О.

СУТЬ ГРИ

полягає у представленні школярам ряду правдивих та неправдивих новинних заголовків в Інтернеті. Гравці мають самостійно розподілити заголовки по категоріям «Вірю» та «Не вірю». Після закінчення завдання організатор гри має оголосити правильні відповіді.

МЕТА ГРИ

Пояснити дітям важливість перевірки інформації

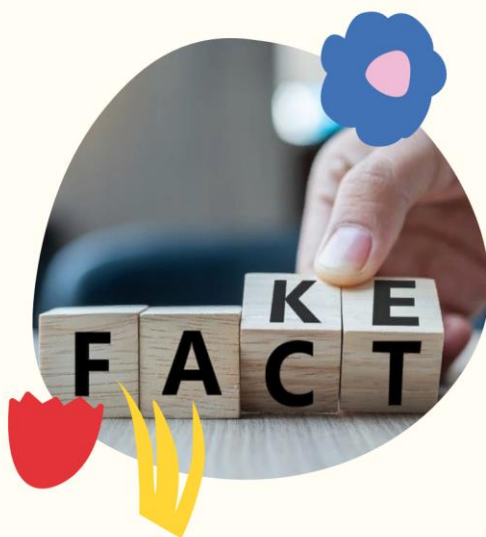
Розвинути у дітей критичне мислення

Пояснити школярам небезпеки неправдивої інформації в Інтернеті

Доповнити гру можна уроком з перевірки фактів

Важливо пояснити гравцям, що не варто сприймати усі новини як правду. Варто вказати на вплив брехливих новин на дії та почуття інших, їх шкоду національному суверенітету в контексті гібридних загроз.

**У Харкові депутат від
ОПЗЖ задекларував у
"рухоме майно"
африканського лева**

правда

<https://tsn.ua/ukrayina/u-harkovi-deputat-vid-opzjh-zadeklaruvav-u-ruhome-mayno-afrikanskogo-leva-1755436.html>

**Через коронавірус
влада просить
українців утриматись
від фейспалмів**

неправда

Чака Норріса бачили на Донеччині

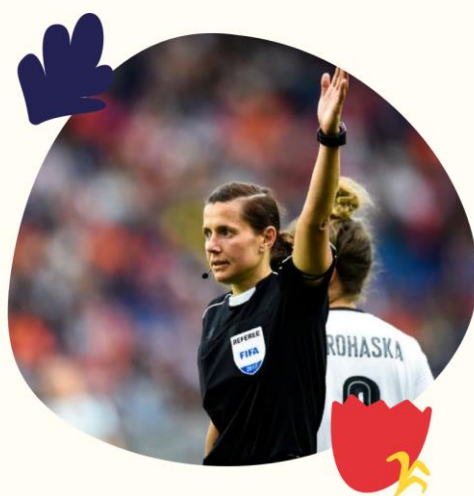
неправда

У Львові чоловік, в якого суд вилучив права, після суду сів за кермо і поїхав

правда

<https://forpost.lviv.ua/novyny/38243-u-lvovi-cholovik-v-iakoho-sud-vyluchyv-prava-pislia-sudu-siv-za-kermo-i-poikhav>

Українка стане однією із перших в історії арбітрів жінок, яка судитиме чоловічі матчі Чемпіонату світу з футболу

правда

<https://hromadske.ua/posts/ukrayinka-stane-odniyeyu-z-pershih-zhinok-arbitrin-yaka-suditime-cholovichij-chempionat-svitu-z-futbolu>

**У Кіровограді міська
влада урочисто
відкрила люк**

неправда

**Туалети у поїздах
Укрзалізниці стануть
платними**

неправда

**В Києві нові
поліцейські врятували
хіпстера від
передозування смузи**

неправда

**Перехрестився та
вкрав гроші: камера
відео спостереження
зняла крадія у
свалявській церкві**

правда

<http://www.mukachevo.net/ua/news/view/2391739>

**Ілон Маск проголосив
себе «Технокоролем»
Tesla та запровадив
посаду «Майстра над
монетою»**

правда

<https://nv.ua/ukr/techno/it-industry/tesla-ilon-mask-stav-tehnokorolem-kompaniji-ostanni-novini-50147717.html>

**Борщ потрапив до
двадцятки
найсмачніших супів
світу за версією CNN**

правда

<https://edition.cnn.com/travel/article/worlds-best-wellness-soups/index.html>

**Студентів Оксфорда
відправлять на
картоплю через брак
робітників з України**

неправда

**В маршрутці
Пустомити-Львів
побились через
класичну музику**

неправда

**McDonald's має
секретний підрозділ,
що стежить за
співробітниками, які
вимагають
підвищення зарплати**

правда

<https://hromadske.ua/posts/mcdonalds-maye-sekretnij-pidrozdil-yakij-stezhit-za-spivrobotnikami-sho-vimagayut-pidvishennya-zarplati-vice>

**У Львові злодій, який
намагався схватись
від поліцейських,
закопав себе у снігу**

правда

<https://www.facebook.com/1481426652159102/posts/2581865985448491/>

**Дослідники навчили
свиней грати у
відеоігри з
джойстиком**

правда

<https://nv.ua/ukr/techno/popscience/svini-mozhut-navchitisya-grati-u-videoigri-doslidzhennya-ostanni-novini-50141261.html>

**Громадянин
Туреччини намагався
нелегально ввезти в
Україну повітря**

неправда

2.1.4. Гра «Глухий телефон», гра для дітей. Автор Руда Д.

Глухий телефон

Цільова аудиторія - діти роком від 7-12 років.

Мета - в ігровій формі показати дітям як утворюється або за яким принципом з'являється фейкова інформація. Розвиток навиків задавати правильні питання, звертати увагу на авторитетності джерела інформації, формування навичок критичного мислення.

Дітям пропонується інтерпретація відомої гри «Глухий телефон». Складається з 3-х етапів:

- 1) Ведучий загадує слово і шепоче його першому гравцеві так, щоб не почули інші. Перший шепоче на вухо другому гравцеві те, що вдалося почути. Другий передає слово пошепки третьому і так далі по ланцюжку. Останній гравець голосно вголос називає те, що почув. Зазвичай це сильно відрізняється від слова, задуманого провідним і викликає загальні веселощі.

* На цьому прикладі ми пояснюємо принцип спотворення інформації, неправильної інтерпретації.

- 2) На другому етапі ми крокуємо від протилежного. Ведучий одразу пропонуємо фейкову новину, з якої учасники по черзі повинні зробити правдиву. Кожен наступний гравець повинен зробити її більш правдивою, а останній озвучити саме правду. У ході гри, кожен гравець припускає, чому ця новина не є справжньою.

- 3) Ведучий підбиває підсумки і пояснює про епідемію шкідливих фейкових новин та фальшивої пропаганди.

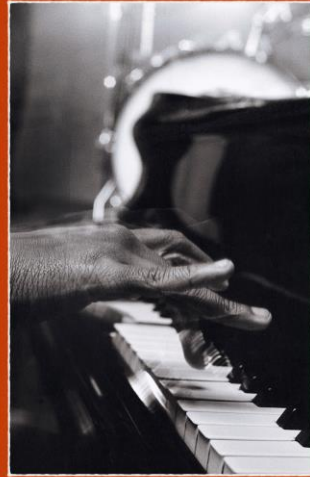
«Агенти провокатори»

Цільова аудиторія- учні 5-12 класів.

Мета : боротьба з шкільним булінгом та кібербулінгом. В ігровій формі зрозуміти як працює булінг, чому це погано та зрозуміти механізми цього явища.

Група дітей ділиться на дві команди по 7 чоловік. Кожна команда назначає капітана та пропонується витягнути карточки з такими назвами:

- 1) Агресор
 - 2) Жертва
 - 3) Агент провокатор
 - 4) Сторонники (2)
 - 5) Спостерігачі (2)
-

-
- В ігровій формі командам пропонується змодельувати ситуації, в яких відбувається буллінг жертви, де кожен гравець грає свою роль та відповідні її дії. Це може відбуватися у формі насмішок, образ, розповсюдження слухів. Кожен учасник у кінці повинен намалювати на аркуші паперу свою емоцію за допомогою кольорів та образів.

У кінці ведучий або вчитель пропонує учасникам знайти вихід із ситуації, участь має брати вся команда.

2.1.5. Гра «Де істина?». Автор Яцків Д.

Мета: спрямувати дітей на знаходження істини серед купи "правдивої" інформації, яку вони отримують зі ЗМІ, інтернет простору та інших джерел.

Організація: В кімнаті стоять столи (або щось так шталт) біля них стоять тематично одягнені волонтери або люди з табличками "Інтернет", "Теленовини", "Друзі" (для приколу можна додати "Мама сказала" або "Бабуся" тощо).

Гра: Дітям пропонують якусь історію або інформацію з різних джерел "Інтернет", "Теленовини", "Друзі", вона має бути про одну подію, але з різною інтерпретацією. Наприклад: "Теленовини" закидає новину про те що пташка Снігур, в нашій країні вже давно не зустрічається взмику тому, що вони вимерли. "Інтернет" зазначає, що Снігурі не прилітають до нас бо їм не підходить клімат. "Друзі" говорять, що Снігурів знищують тому, що вони шкідливі і в них чернота грудка, "Мама" може підтримати когось наприкла "Інтернет". Діти мають визначитись кому ж вони повірять і чію сторону приймуть та мають пояснити чому сама ця, обрана ними правда здається їм істиною)). (Новини або історії підбираються згідно вікової групи та тематики).

Гра «Школа дружби». Автор Заїка В.

Цільова аудиторія: діти дошкільного віку.

Мета: формувати уявлення дітей про поняття дружби як про соціальну та моральну цінність, що передбачає щирість, довіру, взаємну симпатію, взаємодопомогу, незалежно від кольору шкіри та національності.

Необхідні матеріали: картки з малюнками представників світу природи, різних тварин (птахів, рибок, квітів, дерев та інших представників світу природи).

Гра: Для розрядки, діти розповідають один одному, якого кольору у них сьогодні настрої і ким з тварин вони себе уявляють. Роздати дітям картки з малюнками та попередити їх щоб НЕ показували один одному. Далі всі

сідають у коло. Необхідно по черзі розповісти, що ви можете зробити для того чи іншого представника світу природи, щоб потоваришувати з ним. Усі інші відгадують, про кого з представників світу природи йдеться.

2.1.6. Гра «Я в настрої». Автор Філіпченко Г.

МЕТА ГРИ: розважити присутніх, зняти напружену атмосферу і сором'язливість (якщо вона є), познайомити один одного ближче і згуртувати.

АУДИТОРІЯ: більше дитяча, але можна брати участь і дорослим (вікових обмежень немає).

ПРАВИЛА:

- Збирається команда і разом шукає пісні (вірші, скоромовки, байки, гуморески тощо) які знають всі. Наприклад, "У лісі народилась ялинка" ("В лесу родилась елочка"), "Нехай біжать незграбно пішоходи по калюжах" ("Пусть бегут неуклюже пешеходы по лужам"), "Мама для мамонтеня" ("Мама для мамонтенка") тощо.
- На шматочках паперу записуються абсолютно різні види настроїв і обраних пісень і збираються в окремі мішечки чи коробки.
- По черзі учасники витягують настрої і пісеньку. Суть гри полягає в тому, щоб проспівати те, що тобі випало з певним вайбом.
- Наприклад, радісно або сумно, в стилі хіп-хопу, року або джазу. Хто перемагає? Той, хто буде найсмійнішим і зможе передати свій настрої на всі 100! **Хоча, твердо переконана, що це той випадок, коли процес важливіший за перемогу...**

2.1.7. Гра «Розпізнай фейк». Автор Юрчишина І.

Цілі гри

Вчити розпізнавати правдиву та фейкову інформацію.
Розвивати креативність, спостережливість.
Виховувати вміння сконцентруватися в певних обставинах.
Виробляти навички формування власної думки.

Правила гри

Для одного колективу

Ведучий описує малюнок на картці (дія, назва предмета, ознака предмета...) .

Потайки передає інформацію першому учаснику ланцюжка.

Перший учасник передає другому і т. д.

Останній учасник озвучує власну версію почутого одночасно з ведучим, який показує картку із завданням.

Умови гри

Передача інформації між учасниками потайки.

Кількість учасників необмежена.

2.1.8. Гра «Діалектизм в різних частинах України». Автор Дудочкіна А.

Що таке діалект?

Діалект - це варіант будь-якої мови, злегка відрізняється від його стандартної форми. У перекладі з грецької «діалект» означає «двомовність».

Харківський діалектизм

- Ампулка-?
- Тремпель-?
- Сявка-?
- Локани-?
- Змейка-?
- Чинка-?
- Марка-?

- Ампулка-стержень с чернилами для шариковой ручки
- Тремпель - плечики
- Сявка - хулиган, шпана
- Локаны - плойка
- Змейка - молния на одежде
- Чинка - бритвенное лезвие
- Марка – автобус/маршрут

Донбаський діалект

- Поребрик-?
 - Тармазок-?
 - Лайба-?
 - Бакай-?
 - Порожняк-?
 - Киндейка-?
-
- Поребрик-бардюр
 - Тармазок-перекус с собой
 - Лайба-велосипед
 - Бакай-залив моря
 - Порожняк-ерунда
 - Киндейка- маленькая комната/хоз.помещение

Одеський діалект

- Абы-?
- Амбал-?
- Обормот-?
- Фатера-?
- Кецьк-?

- Абы - Хоть бы, бы,лишь бы
- Амбал - человек, обладающий большой физической силой
- Обормот - несовершеннолетний ребёнок
- Фатера-квартира
- Кецьк-кусочек

Закарпатський діалект

- Бузя-?
- Гризачка-?
- Йо-?
- Когут-?
- Корчолі-?
- Сунюг-?
- Потятко-?
- Цимборашка-?

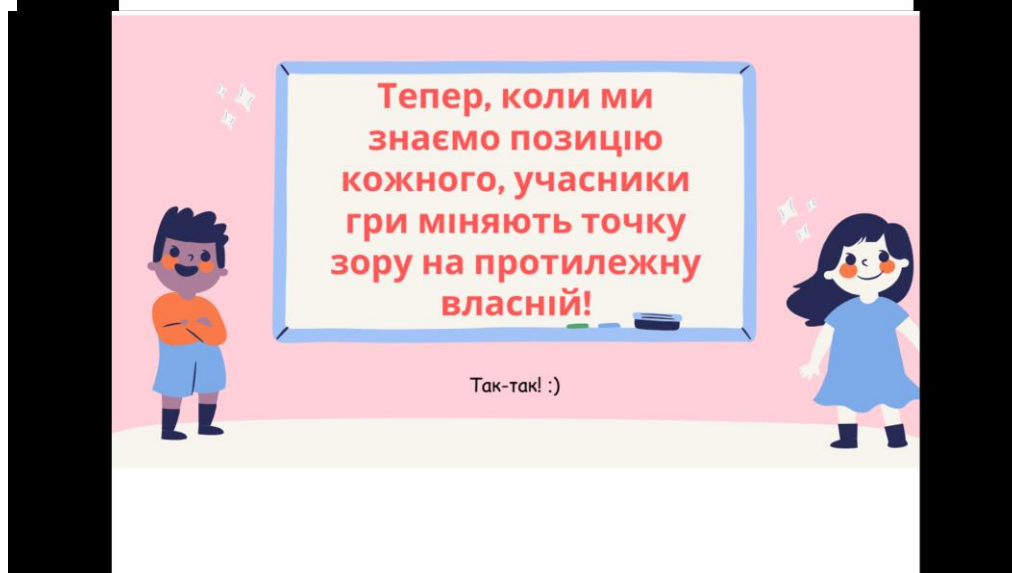
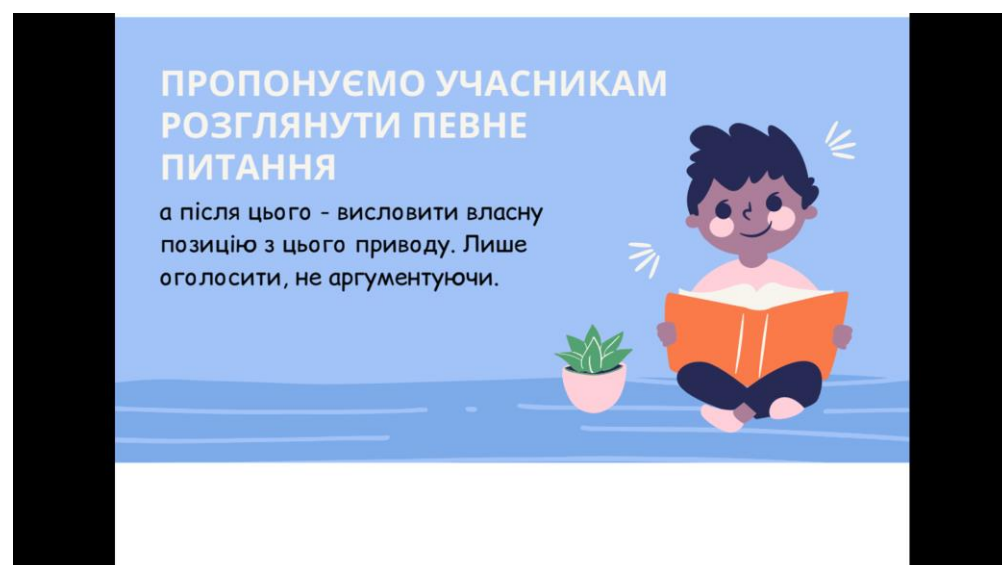
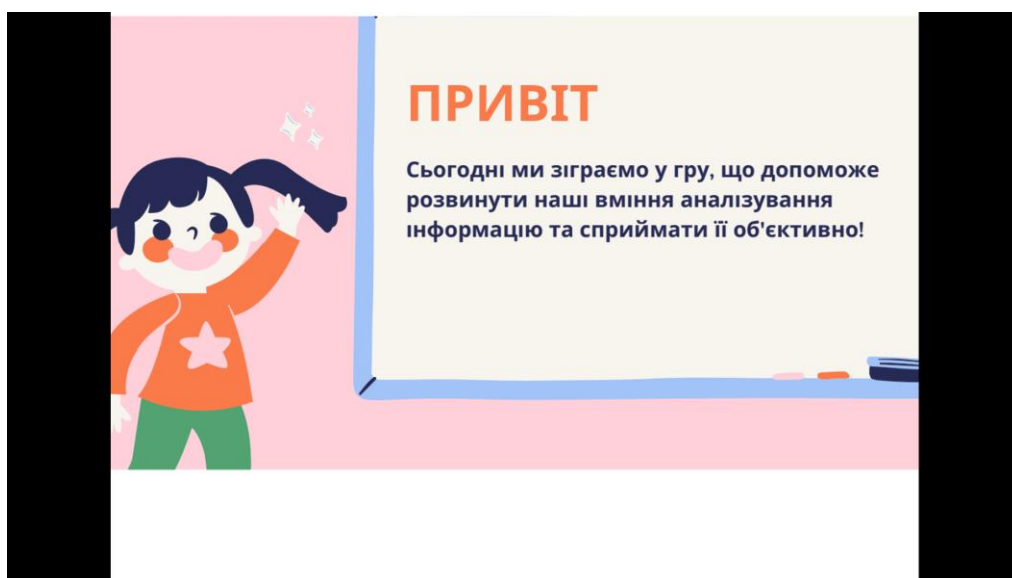
- Бузя-облича
- Гризачка-тиква
- Йо-так
- Когут-півень
- Корчолі-ковзани
- Сунюг-комар
- Потятко-пташка
- Цимборашка- подруга

Галицький діалект

- Брісьо – ?
- Бусько –?
- Дефіляда –?
- Файка – ?
- Фіранка – ?
- Ружа – ?

- Брісьо – животик
- Бусько – лелека
- Дефіляда – парад
- Файка – люлька
- Фіранка – гардина
- Ружа – троянда

2.1.9. Експеримент-гра з тренування китичного мислення як навички. Автор
Котлярів Б.

І ЩО ДАЛІ?

Ведучий розділяє учасників на 2 чи більше груп відповідно їх новим переконанням щодо певних питань, які вони приміряли на себе в рамках гри. Тепер задача учасників - аргументувати свої теперешні позиції та довести їх тим, хто має протилежну точку зору!

НАВЕДЕМО ПРИКЛАД:

Ведучий та учасники обирають питання важливості шкіл та вищих навчальних закладів у житті людини.

Утворюємо 2 групи: перша для тих, хто вважає формальну освіту дуже важливою; друга для тих, хто за пріоритетом ставить саморозвиток вище за навчальні заклади

Після цього групи учасників обмінюються точками зору між собою і тепер аргументують свої нові переконання, які раніше були протилежними їх.

Цілі експерименту-гри:

РОЗВИНУТИ КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Вміти визначати вірність власної точки зору та бути здатним аргументувати її

ПЕРЕОЦІНКА ПЕРЕКОНАНЬ

Переглянути свої позиції щодо певних питань, розібрати проблеми з двох позицій та віднайти правильну

2.1.10. Гра «Квітка-антіфейк». Автор Воротнюк О.

Нам задали дуже цікаве завдання придумати гру для протидії гібридним загрозам. Сьогодні темі «Гібридні загрози» приділено дуже багато уваги. У інтернет просторі є багато презентацій. У засобах масової інформації нам розповідають, як протидіяти гібридним загрозам та як розпізнавати фейки. Зараз велика увага приділяється гібридним загрозам не тільки в Україні, але і у світі.

У моїй доповіді я хочу причепити посилання на цікаву публікацію «Уроки гібридного Десятиліття: що треба знати для успішного руху вперед».

Прочитавши цю публікацію, я для себе підмітила..- дійсно є багато рекомендацій стосовно боротьби з гібридними загрозами, але майже всі спікери наголосили на тому, що принциповою рекомендацією є підвищення обізнаності населення. Ніхто не може захистити споживачів краще, ніж вони самі, але для цього потрібно виконати великий пласт освітньої роботи.

Я для себе поставила таке питання: Як зацікавити дорослих, та дітей чути мене, якщо в них вже є власна сформована думка? І дійсно інструментом який можна використати у зацікавленні людей є гра.

Гейміфікація - це процес залучення людей до певних ігрових практик з неігровою метою. Наприклад ми хочемо донести до людей певну ідею. Треба поставити собі питання - Що саме я хочу змінити? Хто за це відповідає? Як це зробити за допомогою гри, аби людині було цікаво, аби людина хотіла це повторити знову і знову? Спробою описати, що я придумала.

Цільова аудиторія – діти з 9-11 класи, вчителі та їх батьки. Регіон проведення – Схід України. Наприклад Донецька область. На дошку вішаю зображення такої цікавої квітки)

КВІТКА-АНТИФЕЙКА

Ділимо аудиторії на команди. Хай в нас їх буде 2.

Кожній команді я показую відео сюжет про якусь новину. Правдиву чи фейкову. Спираючись на квітку Антифейку команди повинні провести своє розслідування та доповісти мені яка інфо з відеосюжета є фейковою, а яка ні. Яка команда надасть мені більше фактів стане переможцем.

2.1.11. Гра «Зніми локшину з вух» Автор Соловянова Д.

ЩО ЦЕ ТАКЕ?

ПРОПОНУЮ РОЗІБРАТИСЯ

Медіаграмотність - сукупність навичок та вмій, що дозволяють людям аналізувати, оцінювати та створювати повідомлення в різних видах медіа.

ЧИ ВИ ДОВІРЯЄТЕ ВСЬОМУ, ЩО БАЧИТЕ
В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ?

ВИ ПЕРЕВІРЯЄТЕ ВСЮ ІНФОРМАЦІЮ,
ЯКУ БАЧИТЕ?

ЩО ДЛЯ ВАС Є ПОКАЗНИКОМ
ДОСТОВІРНОСТІ?

“

Пропоную вам зіграти в цікаву гру.
Я надаю вам відомі фрази, які
були вирвані з контексту або
неправильно трактовані.

ВІДОМІ ФРАЗИ

Гра "Зніми локшину з вух"

ФРАЗИ ДЛЯ ГРИ

О мёртвых либо хорошо, либо ничего

Цель оправдывает средства

Точность – вежливость королей

В СССР секса нет

Благими намерениями вымощена дорога в
аг

ПОВНІ ФРАЗИ

О мёртвых либо хорошо, либо ничего,
кроме правды

Если цель – спасение души, то цель
оправдывает средства

Точность – вежливость королей, но
обязанность для их подданных

" – На телевидении... секса у нас нет.
– Секс у нас есть, у нас нет рекламы"

Благими намерениями вымощена дорога в ад,
благими делами – дорога в рай

ПОРАДИ

1. Зупиніться й подумайте

Перш ніж пересилати повідомлення, подумайте,
наскільки ймовірним є те, що це фейк, і якщо у вас
виникають сумніви - не надсилайте.

2. Перевірте джерело

Перед тим, як переслати повідомлення, задайте собі
просте питання - звідки йде ця інформація? У
західному сегменті інтернету недостовірна
інформація часто походить від "подруги мого друга"
або "сусіда колеги по роботі". Експерти можуть
помилятися, але вони набагато надійніше анонімого
"знайомого лікаря" або дядька з дипломом.

ПОРАДИ

3. Чи може це бути фальшивкою?

Зовнішній вигляд буває оманливим, і багато фейків
створюють так, щоб вони були схожі на документи з
офіційних джерел.

Тому в соцмережах за інформацією потрібно
звертатися тільки до перевірених акаунтів новинних,
урядових і відомих громадських організацій.

Інформацію, яку ви отримуєте в соцмережах, теж
найкраще завжди звіряти з інформацією в надійних
джерелах. Якщо вам прийшов пост або відео, яке
виглядає підозріло, то краще їх перевірити.

ПОРАДИ

4. Не впевнений - не ділися

Не потрібно пересилати повідомлення своїм друзям і близьким, якщо у вас є сумніви в їх достовірності. Це скоріше створює проблеми, ніж допомагає вирішувати їх, тому не варто ділитися інформацією "просто про всяк випадок". Багато викладають пости, що викликали у них сумніви, в співтовариства експертів з проханням підтвердити або спростувати інформацію. Так робити корисно, але перед тим, як поділитися постом в співтоваристві, упевніться, що ви ясно дали зрозуміти, що сумніваєтеся і хочете отримати пораду.

ПОРАДИ

5. Перевіряйте всі факти окремо

Поєднання фактів і вимислу - один з основних принципів пропаганди. Коли вам приходять, наприклад, список рекомендацій, то легко прийняти на віру все, якщо ви точно знаєте, що вірний один пункт. Але фейком може виявитися половина або третина пунктів.

6. Остерігайтеся емоцій

Вірусною стає інформація, яка викликає у нас емоції - страх, занепокоєння, засмучення або радість. "Страх - одна з головних рушійних сил дезінформації, завдяки страху вона процвітає", - говорить експерт Клер Уордл з організації First Draft, яка допомагає журналістам боротися з дезінформацією. Почуття неспокою автори фейків часто намагаються вселити за допомогою закликів до негайних дій.

ПОРАДИ

7. Думай про упередженість

Ви ділитися інформацією, тому що знаєте, що вона достовірна чи тому що відповідає вашій картині світу? Карл Міллер з Центру аналізу соціальних медіа інституту Demos вважає, що ми найчастіше ділимося постами, які підтверджують наші уявлення про світ. "Ми найбільш уразливі для дезінформації в той момент, коли енергійно погоджуємося з нею, - говорить він. - Саме в цей момент варто пригальмувати".

2.1.12. Гра «Кулькова атака». Автор Познякова Т.

Мета гри: показати, що гібридні загрози, як повітряні кульки – навколо нас.

Наше завдання – швидко реагувати і протидіяти їм.

1. Для дітей і дорослих різної вікової категорії.

2. Правила гри:

Кімната розділяється стільцями на дві половини.

Гравці діляться на дві команди. В кожній команді рівна кількість повітряних кульок. Задача – перекинути кульки на територію іншої команди, паралельно встигати відбивати кульки противника. Перемагає та команда, у якої після сигналу «Стоп» буде менше кульок.

3. Після закінчення гри дві команди дружно «лопають» кульки, як ритуал перемоги над усіма гібридними загрозами.

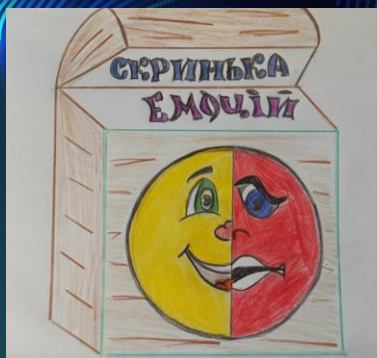
2.1.13. Гра «Скажи разом з нами – ні булінгу». Автор Столяр Т.

Булінг - це агресивна і вкрай неприємна поведінка однієї дитини або групи дітей по відношенню до іншої дитини, що супроводжується постійним фізичним і психологічним впливом.

Це результат низького рівня сформованості емоційного інтелекту дитини.

Протидіяти булінгу можна, тому пропонуємо Вашій увазі тест-гру «Скринька емоцій», за допомогою якої можна визначити емоційний стан дитини, та в подальшому запобігти негативній поведінці та її наслідків.

Робимо з картону невеличку скриньку, якій даємо назву "Скринька емоцій", власне усі учасники цієї гри будуть наповнювати цю скриньку своїми відповідями на картках (емоціями, які вони відчувають).

Далі на картках малюємо чи друкуємо запропоновані варіанти частин тіла, де пишемо такі емоції, як: щастя, задоволення, радість, страх, тривога. Кожен учасник цієї гри має дати відповідь на картках, як він відчуває цю емоцію на слух, запах, смак, дотик та зір.

Наприклад – радість дитина відчуває:

- Зір (сонце, море, сніг, нова іграшка, тощо);
- Слух (можна чути приємні слова, музику, тощо);
- Смак (цукерка, морозиво, персик, тощо);
- Запах (квіти, спечений мамин пиріг, тощо);
- Дотик (коли гладить улюблену домашню тваринку, обійми друзів, тощо).

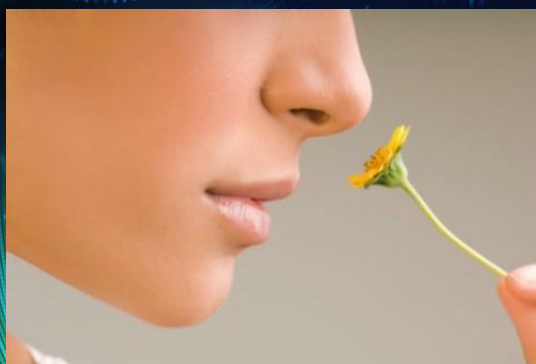
Також учасники дають відповідь на емоцію "страху", як вони його відчувають різними частинами тіла.

Звичайно варіанти відповідей будуть різні, адже кожна дитина є індивідуальна, але за допомогою цієї гри ми можемо дізнатися про емоційний стан дитини, і допомогти побороти усі тривоги, це допоможе уникнути конфліктних ситуацій серед однолітків.

СТРАХ:
(варіанти відповіді)

РАДІСТЬ :
(варіанти відповіді)

СТРАХ:
(варіанти відповіді)

РАДІСТЬ :
(варіанти відповіді)

СТРАХ:
(варіанти відповіді)

РАДІСТЬ:
(варіанти відповіді)

СТРАХ:
(варіанти відповіді)

РАДІСТЬ:
(варіанти відповіді)

СТРАХ:
(варіанти відповіді)

РАДІСТЬ:
(варіанти відповіді)

2.1.14. Соціокультурна практика «Як впоратися з чужою агресією».

Автор Шейновська Т.

Мета: формування практичних вмінь та навичок протидії інструментальній та непрямій агресії за рахунок блокування негативної інформації та дій спрямованих проти людини прямо чи опосередковано

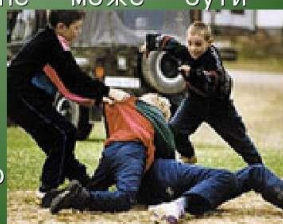
Цільова аудиторія: колективи (дорослі та підліткові), соціальна сфера (тимчасові та постійні групи людей з певним колом інтересів) або їх відсутністю

– эи (блпмн - оігзэчггА .мол біэ) **Агресив**
 оди їонрчгсіф рннэзэнан пн пнэглардпнн ,лхнібэзон
 лбохн їонрсіолохисн
 эи А .лннбопн іїмомэ хннэонэо е охнібо э аінТ
 э элблпэ пннбопн іпчмэенЭ .їїээрдн хннсівордн – нїэ
 .лчсіэил.бээлрчээн їэн об үнэгэвордн ээрдч аінэ
 .їмолп хлглпэ оди рннэзохонэме элпчнээн іїмоП

Агресивність

Агресивність – це риса характеру, що виражається у ворожому ставленні людини до інших людей, до тварин, до навколишнього світу. Агресивними називаються такі дії і таке ставлення людини, яке, будучи ворожим, у той же час не викликається будь-якими об'єктивними причинами, не може бути виправдане обставинами, що склалися, або міркуваннями морального або юридичного характеру, зокрема – необхідністю самооборони або захисту інших людей.

Види агресії

фізична
 вербальна
 ворожа
 внутрішня
 альтруїстична
 інструментальна
 зовнішня
 пряма
 непряма
 захисна
 провокуюча
 невмотивована

Інструментальна агресія: агресивна поведінка, мета якої – досягнення будь-якої мети.
Непряма агресія: агресія, спрямована на кого-небудь обхідним шляхом (розпускання пліток, плетіння інтриг).

Гра «Сударь, захищайтесь!» «Пане, захищайтесь!»

Обладнання: шахова дошка, фігурка (макет) мушкетера, набір карток із різноманітними життєвими ситуаціями, таблички: «Нейтралізатор», «Позитиватор»

Правила гри.

На шаховій дошці розташовують фігурку мушкетера. Учасники по черзі витягують ситуаційні картки. Вони містять з одного боку проблемні завдання, а з іншого – нейтральні зображення (тварин, рослин, предметів).

Картки розташовують лицьовою стороною до присутніх, щоб за малюнком було неможливо заздалегідь підготуватись до проблемної ситуації. Оскільки, у житті ми не завжди можемо передбачити агресивний «випад» у нашу сторону.

1

2

3

4

Ситуаційні картки (лицьова сторона)

1 Куди це ти йдеш?

2 Випадок з колегою

3 Випадок з сусідкою

4

Ситуативні картки (виворітна сторона)

I ситуація. Нетактовне запитання

II ситуація. Підходить колега і повідомляє інформацію: «Скоро всіх, мабуть, звільнять...Що робити? Куди іти? Я чула...» - інформація пуста, безвідставна, недостовірна та сумнівна. Не несе сенсового навантаження (смысловой нагрузки). Але викликає у вас негативні емоції, погані настрої, дратівливість, нервування. Що в подальшому впливає на ваш психологічний стан та ефективність роботи.

III ситуація (інструментальна агресія) – яку мету переслідує сусідка – невідомо.

Тобто, користуючись термінологією шахів:

- Пане, Вам шах!
Ваш хід – комбінація «шах і мат»

БЛОК

Нейтралізатор **Позитиватор**

700m.ru

Тобто, ви маєте здійснити такий зустрічний хід, щоб нейтралізувати суперника або перевести ситуацію у позитивне русло.

Один із варіантів **Нейтралізатора** - если вас озадачивают, озадачьте соперника в ответ (вас спантеличат, спантеличите у відповідь!)

Позитиватор : «Ви мені вже п'ятий раз це розповідаєте. Можу показати конспект. Цей матеріал я вже добре засвоїла» 😊

“Вся наша жизнь – игра, а люди в ней – актеры”
Вильям Шекспир

Монолог Жака из комедии "Как вам это понравится"

Весь мир — театр.
В нем женщины, мужчины — все актеры.
У них свои есть выходы, уходы,
И каждый не одну играет роль.

Дякую за увагу! 😊

Висновок до розділу 2

В другому розділі ми наведемо приклади соціокультурних практик, які було створено студентами НАКККіМ під час проведення практичних занять з тематики «Культурні практики в системі подолання гібридних загроз».

Наведені приклади було апробовано під час проведення різноманітних тематичних зустрічах з різними соціально-віковими категоріями (школярі, студенти, слухачі курсів підвищення кваліфікації, працівники галузі культури).

Представлені в розділі другому соціокультурні практики є тим практичним інструментарієм, який дозволить посилити обізнаність людини різних вікових категорій в питаннях гібридних викликів і загроз.

Соціокультурні практики як освітньо-дозвілеєвий інструментарій має на меті у формі гри, вікторини, театралізованого дійства та і будь якого іншого виду івенту спонукати учасника до мозкового штурму та критичного мислення.

Такі соціокультурні практики мають на меті допомогти простими ігровими формами зрозуміти про складні процеси гібридних атак, в яких вже довгий час перебувають українці.

Однією з головних місій сучасного менеджера соціокультурної сфери, є професійне розуміння впливу гібридних загроз на людину. Перед працівниками соціокультурної сфери постає непросте завдання, яке передбачає створення інтелектуальних, освітніх івентів, які дозволять залучити споживачів культурних послуг до процесів розуміння тих гібридних викликів і реальності та допоможуть винайти шляхи їх персоналізованого протистояння.

Місія соціокультурної сфери в таких питаннях є беззаперечно актуальною, адже культурний домен є одним із дієвих в практиках подолання гібридних загроз.

Теорія гібридних загроз включає багатоаспектність культурного потенціалу. Так, відповідно до Глосарію з гібридних загроз, соціокультурні аспекти включають такі поняття як: соціокультурна система, акультурація, агент культури, міжкультурність, культурна травма, культурний шок, культурний геноцид, культурні товари і послуги, культурна належність, культурна дипломатія, культурна спадщина, культурний контент [14]. Саме

весь цей інструментарій розкриває той потужний потенціал протидії гібридним загрозам.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних засад розуміння феномену гібридних загроз, дозволив дійти висновків:

- Гібридні загрози та виклики є активно досліджуваними категоріями серед українських вчених. Гібридні загрози і виклики, їх феномен досліджують з різних точок зору, серед яких є пріоритетними проблематика гібридних загроз в різних доменах, гібридні загрози в системі національної безпеки, вплив гібридних загроз на людину, її психологічний стан та інше. Українські науковці одностайні в тому, що проблематика гібридних загроз є вкрай актуальною для української реальності, їх вивчення та осмислення дозволить більш детально зрозуміти інструментарій гібридних загроз обізнаність в яких дозволить сформувати стійкість.
- Теоретичне осмислення представниками наукової школи НАКККіМ проблематики ролі і значення культури, культурних практик в гібридних загрозах є практично орієнтованим. Наукові результати та практичні рекомендації можуть бути використані всіма зацікавленими суб'єктами, які стоять на шляху перемоги України над ворогом. Знання теорії і практики гібридних загроз для працівника культури є беззаперечно актуальними, адже українська культура є тим потужним інструментом, здатним надати відсіч гібридній війні, яку розвернув ворог проти українців.

Представлені в розділі другому соціокультурні практики є тим практичним інструментарієм, якій дозволив дійти таких висновків:

- Соціокультурна практика здатна в своєму потенціалі посилити обізнаність людини різних вікових категорій в питаннях гібридних викликів і загроз. Соціокультурні практики як освітньо-дозвілеєвий інструментарій має на меті у формі гри, вікторини, театралізованого

дійства та і будь якого іншого виду івенту спонукати учасника до мозкового штурму та критичного мислення. Такі соціокультурні практики мають на меті допомогти простими ігровими формами зрозуміти про складні процеси гібридних атак, в яких вже довгий час перебувають українці.

- Однією з головних місій сучасного менеджера соціокультурної сфери, є професійне розуміння впливу гібридних загроз на людину. Перед працівниками соціокультурної сфери постає непросте завдання, яке передбачає створення інтелектуальних, освітніх івентів, які дозволять залучити споживачів культурних послуг до процесів розуміння тих гібридних викликів і реальності та допоможуть винайти шляхи їх персоналізованого протистояння.
- Місія соціокультурної сфери в таких питаннях є беззаперечно актуальною, адже культурний домен є одним із дієвих в практиках подолання гібридних загроз. Адже теорія гібридних загроз включає багатоаспектність культурного потенціалу. Так, відповідно до Глосарію з гібридних загроз, соціокультурні аспекти включають такі поняття як: соціокультурна система, акультурація, агент культури, міжкультурність, культурна травма, культурний шок, культурний геноцид, культурні товари і послуги, культурна належність, культурна дипломатія, культурна спадщина, культурний контент [14]. Саме весь цей інструментарій розкриває той потужний потенціал протидії гібридним загрозам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна протидія гібридним загрозам – #WARN» 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVHE-JP»): Офіційний сайт проєкту. URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/project-overview/> (дата звернення: 21.08.2024).
2. Академічна протидія гібридним загрозам – WARN» 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVHE-JP: проєкт. URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/project-overview/> (дата звернення: 21.08.2024).
3. Ахмадлі Д. Огляд боротьби НАТО і ЄС проти гібридних загроз. *Вісник НГУУ" КІІІ". Політологія. Соціологія. Право.* 2022. Вип. 2. С. 6–11. URL: visnyk-psp.kpi.ua (дата звернення: 21.08.2024).
4. Барановський Ф. Гібридні загрози для демократичних політичних систем. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 30 квіт. 2024 р.). Одеса : Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 19–21.
5. Барна О. С. Інформаційний простір України як чинник суспільної консолідації в умовах гібридної війни. *Держава і право. Юридичні і політичні науки.* 2019. Вип. 86. С. 365–376.
6. Білоконь М. В. Гібридні загрози та інституційна ентропія в домені публічного управління. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.). У 2 ч. Ч. I. Дніпро : ДДУВС, 2024. С. 139–141.
7. Буричка Р. «Споживання інформації» у сучасному українському місті під час війни: інформаційний «розрив» між Сходом та Заходом. *Соціологічні студії.* 2016. № 2. С. 6–9.
8. Буряченко О. Гібридна війна як нова форма глобального протистояння. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом.* Політичні науки та публічне управління. 2024. № 2. С. 24–31.

9. Веденєєв Д. В., Копієвська О. Р. Гібридні загрози як об'єкт освітніх практик у культурно-мистецькій сфері України (за досвідом реалізації проєкту Erasmus+ "Академічна протидія гібридним загрозам – #WARN" 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVNE-JP"). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 2. С. 3–11.
10. Війна «гібридна». Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.
11. Гбур З. В. Актуальні гібридні загрози економічній безпеці України. *Інвестиції: 100 практика та досвід*. 2018. № 7. С. 97–100.
12. Герман О., Мицишин Т. Гібридні війни: історичні історичні і психологічні аспекти. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки* : III Міжнародна наукова конференція. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41097/2/MCTD_2023_Herman_O-Hybrid_wars_historical_and_98-100.pdf (дата звернення: 21.08.2024).
13. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства: аналітичний документ. Київ: Центр глобалістики «Стратегія XXI, 2018. 106 с.
14. Глосарій з гібридних загроз. URL: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/> (дата звернення: 21.08.2024).
15. Глух М. В., Гончаренко М. В. (2024). Сутність розуміння та природа поняття «гібридна війна» в сучасній доктрині міжнародного права. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. № 1(14). С. 197–205.
16. Голуб'як Н., Голуб'як І. Гібридні загрози як виклики безпековій політиці ЄС. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: Політологія. 2023. № 1 (15). С. 53–59.
17. Гришко С., Єфіміна О. Особливості захисту бізнесу в умовах гібридних загроз. *Сучасні стратегії економічного розвитку : наука, інновації та бізнес-освіта*: I Міжнародна науково-практична конференція, (3 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 71–76.

18. Грищук Р. В., Жовноватюк Р. М., Носова Г. Д. Гібридні загрози у кіберпросторі: фактори впливу на природу виникнення. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2019. № 3. С. 53–58.
19. Дерев'яно І. П. Гібридна війна як різновид асиметричний дій. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. № 11. С. 6–16.
20. Ділай А. Війна за Україну: від інформаційних операцій до прямого вторгнення. *Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика*. 2019. Вип. 45. С. 13–20.
21. Зубченко С. О. Сучасний гуманітарний інструментарій протидії гібридній війні РФ проти України. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 4 (45). С. 207–214.
22. Івасечко О., Цебенко О. Нова оборонна стратегія ЄС «стратегічний компас» як відповідь на сучасні гібридні загрози. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/wp/catalog/download/247> (дата звернення: 21.08.2024).
23. Ієрусалимов В. Гібридні гендерні загрози як елемент дестабілізації діяльності Верховної Ради України. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2019. № 2 (26). С. 109–115.
24. Класрум програми «Культурні практики як інструмент протидії гібридним загрозам». URL: <https://classroom.google.com/c/NzIxNDQ3MTEzMzA2> (дата звернення: 21.08.2024).
25. Коваль З. Система стійкості держави та національної безпеки: інформаційно-психологічний аспект. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук*. 2021. № 1. С. 105–111.
26. Комарчук О. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 1. С. 48–54.
27. Концепція «гібридної» війни та її складові. URL: <https://censs.org/concept-of-hybrid-warfare-and-its-components/> (дата звернення: 21.08.2024).

28. Копієвська О. Р. Еволюція поняття «травматичний досвід»: культурологічний аспект. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 3. С. 3–13.
29. Копієвська О. Р. Локальні культурні ландшафти України в умовах гібридної реальності. *Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті*: збірник наук. праць за матеріалами всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю 11 – 12 червня 2020 року / ред. Т. Єщенко. Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 182–184.
30. Копієвська О. Р. Проблематизація травми у європейському науковому дискурсі кінця ХІХ – початку ХХ ст.: культурно-історичний контекст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 1. С. 3–8.
31. Копієвська О. Р. Проблеми культурної аномії крізь призму гібридних викликів. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство*: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 10 листопада 2021 р. М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККиМ, 2021. с.147–148.
32. Копієвська О. Р. Травма & істерія в європейській культурі fin de siècle. (Ч. 1). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 3. С. 3–9.
33. Копієвська О. Р. Травма & істерія в європейській культурі fin de siècle. (Ч. 2). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 4. С. 3–8.
34. Косошов О. М. Завдання захисту національного інформаційного простору за досвідом ведення гібридної війни РФ на Сході України. *Системи озброєння і військова техніка*. 2017. № 1. С. 38–41.
35. Кресіна І. О. Особливості застосування країною-агресором інформаційних технологій у гібридній війні. *Держава і право*. Серія : Політичні науки. 2018. Вип. 81. С. 27–41.

36. Крутій В. О. Витоки гібридних війн: досвід ХХ століття. *Держава і право*. Серія: Політичні науки. 2017. Вип. 77. С. 148–158.
37. Культурні практики як інструмент протидії гібридним загрозам у реальному та віртуальному середовищі: програма підвищення кваліфікації керівників та спеціалістів закладів культури /розробник О. Р. Копієвська. Київ, 2024. 10 с.
38. Левантович О. Гібридні війни ХХІ століття: нові виклики для медіапростору. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. 2019. Вип. 45. С. 52–59.
39. Лизанчук В. Журналістська правда і постправа в контексті гібридної війни Російської Федерації проти України. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. 2019. Вип. 45. С. 323–334.
40. Ляшенко О. Гібридні загрози економічній свободі України. *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці*: III Міжнародна науково-практична конференція. URL: <https://duitfut.com.ua/iii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konfer/> (дата звернення: 21.08.2024).
41. Методика навчання в умовах гібридних загроз: посібник / Е. Балашов, М. Білоконь, Т. Борозенцева, М. Головянко, С. Гришко, Т. Жовтенко та ін. Харків: ТОВ "ТЕХНО- ЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР ГРУП", 2023. 84 с.
42. Методика навчання в умовах гібридних загроз: програма підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів мистецької освіти, працівників культури /розробник О. Р. Копієвська. Київ, 2024. 9 с.
43. Петров В. В. Гібридна війна як наслідок пошуку «нового обличчя» війн сучасного типу. *Держава і право*. Серія : Політичні науки. 2018. Вип. 81. С. 204–212.
44. Попович К. В. Гібридна війна як сучасний спосіб ведення війни: історичний та сучасний виміри. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : Історія. 2016. Вип. 2. С. 75–79.

45. Рева Т. Гібридні загрози та гібридні війни: сутність та аспекти взаємодії. *Вісник Львівського університету*. 2022. № 40. С. 186–191.
46. Резолюція щодо протидії гібридній війні, ухвалена 26 квітня 2018 року Парламентською асамблеєю ради Європи. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2452506-ci-e-pravila-dla-gibridnoi-vijni-rezoluciarare.html>. (дата звернення: 21.08.2024).
47. Руднік К. Гібридна війна – війна четвертого покоління. *Комунікативні стратегії інформаційного суспільства: лінгвістика, право, інформаційна безпека*: матеріали XIII Всеукр. наук. конф. молодих уч., студентів та курсантів, м. Київ, 10 квіт. 2022 р. Київ, 2022. С. 166–170.
48. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
49. Сенченко О. «М'яка сила» книги у гібридній війні Росії проти України. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 4. С. 30–38.
50. Сидоренко Д. А. «Гібридна війна» як сучасний спосіб ведення війни. *Молодий вчений*. 2018. № 11. С. 920–923.
51. Сунь-дзи. Мистецтво війни / під ред. Т. Клірі. Софія, 2018. 224 с.
52. Феськов І. В. Основні методи ведення гібридної війни в сучасному інформаційному суспільстві. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 66–76.
53. Цюрупа М. "Гібридні" загрози національній безпеці України та імператив солідарності патріотичних сил. *Українознавчий альманах*. 2016. Вип. 19. С. 184–186.
54. Чех М. М. Глобальні гібридні загрози: економічний вимір. Сучасні напрями розвитку економіки. URL: financial.lnu.edu.ua (дата звернення: 21.08.2024).
55. Чхаїдзе А. О. Психологічні особливості життестійкості в гібридній війні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Психологічні науки. 2019. Вип. 4. С. 52–63.

56. Яворська Г. М. Гібридна війна як дискурсивний конструкт. *Стратегічні пріоритети*. Серія: Політика. 2016. № 4 (41). С. 41–48.
57. Яворська Г.М. Концепт «війна»: семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети*. Серія: Філософія. 2016. № 1. С. 14–23.
58. Whitney Webb: “Lights Out!”. Did Trump and His Neocons Recycle Bush-Era Plan to Knock Out Venezuela’s Power Grid?, Even as the Venezuelan government blamed the recent power outage on U.S.-led “sabotage”, the U.S. has long had a plan on the books for targeting the civilian power grid of adversarial nations, *Mint Press News (MPN)*, 11 March 2019. URL: <https://www.mintpressnews.com/did-the-us-recycle-a-bush-era-plan-to-take-out-venezuelas-power-grid/256113/> (дата звернення: 25.07.2024).
59. Wigell Mikael. Hybrid interference as a wedge strategy: a theory of external interference in liberal democracy. *International Affairs*. 2019. Vol. 95, Is. 2, March. P. 255–275.